

Jogi normák, jogforrások a levéltárak életében

Évszázadok alatt egymásra épülve és egymás mellett eltérő jogrendszer-fejlődési módok különböztethetők meg, ezek a szokásjog, a bírói jog (precedensjog), valamint a törvényhozói jog, vagyis egy állami szerv általi jogalkotás. A kontinentális jogrendszerekben az állami jogalkotás hatáskörébe tartozik a mindenkire nézve általánosan kötelező magatartási szabály, elsődlegesen jogszabály megalkotása, ami megalapozza a feljogosított állami szervek legfontosabb közhatalmi jogosítványait.

A jogszabály alatt értjük a jogforrási típusok egy adott halmazát (a kormányrendelet például jogszabály, a kormányhatározat viszont már nem). Fontos kitétel, hogy a jogszabály általános érvényű, mindenkire kötelező magatartási szabály, amelyet az állam, illetve valamely feljogosított állami szerv alkot, és amennyiben szükséges, annak érvényesülését kényszereszközzel is biztosíthatja. A jogi norma a jog legkisebb, még önmagában is értelmezhető önálló része, amely egy értelmezhető, alkalmazható teljes magatartásszabályt alkot. A jogszabályok, amelyek társadalmi viszonyokat rendeznek, egy vagy több jogi normából állnak. A jogszabályok és jogi normák levéltári területre gyakorolt hatását kísérlem meg a következőkben – területmi okokból nem teljeskörűen – áttekinteni.

A kezdeti magyar szabályozás

A középkorban a szokásjogot tekintjük elsődleges jogforrásnak, az írott jog – létezése ellenére – a könyvnyomtatás elterjedésével vált szélesebb körűvé. A jogértelmezésben nehézséget jelentett, hogy az írott szövegek másolása során másolási hibák jelentkeztek, így előfordulhatott, hogy a felek a bíróság előtt különböző szöveggel mutatták fel ugyanazon törvényt.

Az első magyar nyomtatott törvénygyűjtemény 1584-ben jelent meg,¹ de a közölt szövegeket forráskritikával kell kezelni. Pontatlanságát az okozta, hogy sok esetben már eleve hibás másolatokat gyűjtöttek egybe. Második kiadása 1628-ban jelent meg, tartalmazta az első kiadás óta megjelent törvényeket és a Hármaskönyvet.² A törvénygyűjtemény 1696-tól a Corpus Juris Hungarici seu Decretum Generale nevet viselte, 1844-ben jelent meg utoljára. Nem hivatalos kiadvány volt, hanem magánkezdeményezés, pontatlansága pedig a korábban is hibás, de folyamatosan átvett törvénysszövegekből eredt.

---

¹ Decreta, constitutiones et articuli regum incltyi regni Hungariae. Bécs, 1583.

² Eckhart, 1946: 321., Decreta, constitutiones et articuli regum incltyi regni Hungariae. Bécs, 1628.

Nem volt teljes, nem tartalmazta teljeskörűen a törvényeket sem.³ A Mohácsig tartó korszak törvényeinek első kritikai kiadása 1976-ban jelent meg.⁴

A törvényszövegek közkinccsé tétele 1868-ban történt meg: az 1868. évi III. tc.⁵ elrendelte a kihirdetett törvények hivatalos lapban való közlését, garantálva a közzétett szöveg közhitelességét. A tc. rendelkezett a törvények hatályosságáról is, ha a törvény hatályba lépési idejét maga a törvény nem tartalmazta vagy a törvény felhatalmazása alapján nem az adott minisztérium határozta meg, úgy az a törvény az országos levéltárban való megjelenését követő 15. napon lépett hatályba. A tc. 5. §-ának rendelkezése alapján „a szentesített törvénynek eredeti példánya az országos levéltárban tétetik le”.

A levéltárügy magas szintű jogi szabályozása hosszú ideig váratott magára, bár az első levéltári törvénytervezet már az 1764–65-ös országgyűlés elé került, de a rendek és Mária Terézia közti hatalmi harcok miatt az országgyűlés az uralkodó által átalakított javaslatot kihagyta a javasolt törvények sorából.⁶ A rendi országos levéltár modern tudományos intézménnyé alakítására 1874-ben került sor Pauler Gyula irányításával, amikor az Archivum regnikum, továbbá az 1867-ben megszűnt magyarországi és erdélyi központi hatóságok addig önálló irattárainak összevonásával – tulajdonképpen az Archivum regni, a „régí” Országos Levéltár illetékességének kibővítésével – létrejött az „új” Országos Levéltár, a Belügyminisztérium főhatósága alatt. Érdekes, máig megválaszolatlan levéltárjogi és levéltártörténeti kérdés, miért nem törvénnyel valósult meg a tervezett „államlevéltár” helyett az országos levéltár újjászervezése.⁷ Az országos főlevéltárnok fokozatot (amely az Országos Levéltár élén álló személyt illette meg) csak 1893-ban hozták létre.⁸

A kiegyezés után a törvényhatósági levéltárak ügyének általános rendezésére nem került sor. Az 1886. évi XXI. tc. hatalmazta fel a törvényhatóságokat jogi norma alkotására. A jogszabály 3. §-a szerint „önkormányzati jogánál fogva a törvényhatóság saját belügyeiben önállólag intézkedik, határoz és szabályrendeleteket alkot; határozatait és szabályrendeleteit végrehajthatja”⁹ Innentől kezdve a II. világháború utáni időkig a törvényhatósági levéltárak és az irattározás ügyét szabályrendeletekkel szabályozták.

Fontos kitétel volt, hogy a szabályrendeleteket a törvényhatóság csak önkormányzati hatáskörének korlátai között alkothatta meg, és azok a törvénnyel és a kormány hatályban levő szabályrendeleteivel nem lehetettek ellentétes tartalmúak. A törvényhatóságok szabályrendeletei a községek törvényben biztosított önkormányzati jogait nem sért-

³ Eckhart, 1946: 321.

⁴ Franciscus Dóry: *Decreta Regni Hungariae : Gesetze und Verordnungen Ungarns 1301–1457* (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 11. Bp., 1976)

⁵ 1868. évi III. tc.

⁶ A törvénytervezet szövegét közli Veres, 1967.

⁷ Bővebben ld. Lakos, 2006: 93–96., illetve Jakab, 1877: 161–164. Például a pénzügyminisztérium alá tartozó „kincstári levéltár” országos levéltárral történő egyesítését az 1876. július 3-án kelt 2521/PM sz. rendelet alapján kellett végrehajtani, a kincstári levéltárat az országos levéltár alá rendelve. *Pénzügyi Közlöny*, 1876. július 8., 537.

⁸ 1893. évi IV. tc.

⁹ 1886. évi XXI. tc.

hették (11. §). A szabályrendelet-alkotás joga a közgyűlés hatáskörébe tartozott, amely e jogát a törvényhatósági bizottságon keresztül gyakorolta (47. §). A szabályrendelet érvényességének alaki kellékei közé tartozott annak kellő körben történő kihirdetése: közérdekű szabályrendeletet az ország egész területén, helyi érdekűt a törvényhatóság területén kellett kihirdetni s az új szabályozás csak a kihirdetés után 30 nappal lépett hatályba. A belügyminiszternek módjában állt a szabályrendeletet megerősíteni, módosítani vagy a megerősítést megtagadni.¹⁰ A két világháború közti időszakban a vármegyei, törvényhatósági jogú városok ügykezelésével (iratkezelésével) kapcsolatos rendelkezések szabályrendelet formájában láttak napvilágot. A közigazgatási eljárás egyszerűsítéséről szóló 1901. évi XX. tc. 32. §-a felhatalmazta a belügyminisztert több területen egységes ügyintézési-ügykezelési szabályzat kiadására. A felhatalmazás alapján kiadott ügyviteli szabályzatok a hatályuk alá tartozó szervek ügykezelését (iratkezelését) jogszabály által meghatározott mederbe terelték.¹¹ A vármegyékre vonatkozóan az ügykezelést (iratkezelést) jogszabályi szinten a belügyminiszter vármegyei ügyviteli szabályzatról (VÜSZ) szóló 1902. évi 125.000 számú, 1903. január 1-jén hatályba lépett rendelete szabályozta.¹²

A levéltárügyre vonatkozóan átfogó szabályozás nem született, bár a szakma részéről az igény többször megfogalmazódott. Sopron vármegye 1935-ben a levéltárügy (levéltárvédelem) kérdésében országos javaslatot terjesztett elő,¹³ amelyben egy levéltári törvény megalkotását javasolta, elsősorban a törvényhatósági levéltárak ügyének rendezését célozva meg. A jogalkotási folyamat lassan meg is indult, ám a II. világháború megakasztotta azt.¹⁴ Végül 1947-ben lépett életbe a levéltárügy első hazai törvényi szabályozása, azonban valós hatást a levéltári területre gyakorolni a „fordulat évét” követő kommunista hatalomátvétel miatt nem tudott.¹⁵

Az állampárti időszak jogalkotása a polgári kori jogelvektől jelentős mértékben eltért, jogi normák dömpingje határozta meg a mindennapok életét. Ezek elfogadott jogelvek mentén keletkeztek, de a rendszer valójából fakadóan sok esetben megkerülhetőek voltak, és olykor még azon szervek sem tartották be a jogi normákat, amelyek létrehozták azokat.

A Magyar Népköztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. tv. évtizedekre meghatározta az ország gazdasági-politikai berendezkedését, a munkások és dolgozó parasztok államának nevezve azt. Az alkotmány mint alaptörvény „primus inter pares”-ként állt minden más törvény felett a jogforrási hierarchia csúcsán.

¹⁰ 1886. évi XXI. tc. 77. §.

¹¹ A 124.000/1902. BM sz. körrendelet 1903. január 1-jétől a következő ügyviteli szabályzatokat helyezte hatályba: 1. Vármegyei ügyviteli szabályzat; 2. Ügyviteli szabályzat a községi és közjegyzők részére; 3. Gyámügyi ügyviteli szabályzat az árvaszékek részére; 4. Gyámügyi ügyviteli szabályzat a községek és járások részére; 5. A közigazgatási bizottságok részére készült ügyviteli szabályzat.

¹² 25.000/1902. BM sz. rendelet.

¹³ MNL-GYMSVSL-XIV.44. Sopron Vármegye alispánjának javaslata a levéltárügy /levéltárvédelem/ országos kérdéséhez. 6.139/1935. iktatószám.

¹⁴ Részletesen ld. Balázs, 1993: 39–75.

¹⁵ 1947. évi XXI. tc.

A Magyar Népköztársaságban egyrészt az alkotmány hatalmazta fel jogalkotásra az arra hivatott szerveket, másrészt voltak olyan szervek, amelyek jogalkotó hatáskörüket az alkotmányban erre feljogosított másik szervtől kapták. Legmagasabb szintű jogszabályt, törvényt¹⁶ az országgyűlés alkothatta, de már a korban is vitatott módon az országgyűlés ülésezésén kívüli időszakban az alkotmány az Elnöki Tanácsot hatalmazta fel törvényerejű rendelet kiadására, amellyel törvényt is módosíthattak, akár hatályon kívül helyezhettek, csupán az alkotmányt nem változtathatták meg. A jogalkotás a törvények elsőbbségét hangsúlyozta, mégis a kivételes jogalkotás gyakorlata volt a meghatározó: 1950–1957 között 42 törvényt és 310 törvényerejű rendeletet bocsátottak ki.¹⁷ Az Elnöki Tanács ezenfelül rendeletalkotási joggal bírt, normatív tartalmú határozatot hozhatott.

A minisztertanácsot (a kormányt) az alkotmány rendeletalkotási joggal ruházta fel, intézkedései magasabb szintű jogszabállyal, illetve az Elnöki Tanács által hozott rendeletekkel nem ellenkezhetek (Alkotmány 25. §. 2. bek.). A miniszterek feladatuk ellátása körében rendeleteket, valamint alárendelt szerveik felé utasításokat bocsáthattak ki, a jogforrási hierarchia tiszteletben tartásával. Az országos hatáskörű szakigazgatási szervek közül csak az Országos Terhivatal rendelkezett rendeletalkotási jogkörrel, de csak az árszabályozás körében. A szakigazgatási szervek jogi normaként utasításokat adhattak ki, amiképp a helyi tanácsok is.

A helyi tanácsok rendelet kiadására is jogosultak voltak, amelyek magasabb szintű jogszabályokkal nem lehettek ellentétesek.¹⁸ A tanácsok által kiadott jogi normák egyrészt lehettek rendeletek és normatív végrehajtó bizottsági határozatok, másrészt tanácsi normatív határozatok, végrehajtó bizottsági normatív utasítások, szakigazgatási normatív utasítások; e sorrend hierarchiát is tükröz.

A levéltári jog és a jogforrások az 1950-es években

A levéltárügyet majd húsz évig az 1950. július 30-tól hatályos 1950. évi 29. törvényerejű rendelettel¹⁹ (Lev.tvr.) szabályozták. A Lev.tvr.-t egy végrehajtására kiadott VKM rendelet követte.²⁰ A levéltári jog szempontjából, kiváltképp az 1950-es évekre vonatkozóan, az államigazgatás központi szervei által kiadott jogforrások kérdésköre érdekes. A miniszterek által kibocsátott jogforrás a rendelet és az utasítás. Utasítást csak az állami szervek és vállalatok felé lehetett kibocsátani, közlönyben nem kellett megjelentetni, s e szabályozások állampolgárok jogviszonyaira vonatkozó rendelkezést nem tartalmazhattak. Több miniszter által kiadott együttes rendelet hatálytalanítása csak együttesen történhetett meg.

¹⁶ Törvényt az országgyűlés határozattal hozhatott, de nem minden országgyűlési határozatot hoztak meg törvényként.

¹⁷ Szamel, 1958: 32. A szocialista jogrendre vonatkozó részt Szamel Lajos könyvének felhasználásával összegeztem.

¹⁸ 1954. évi X. tv. 8. §.

¹⁹ 29/1950. tvr. Hatályba léptével egyidejűleg az 1947. évi XXI. törvény hatályát veszítette.

²⁰ 1.610-26/1950. (VIII. 8.) VKM sz. rendelet.

Az utasítások jogszabály jellege a kor jogászaiknak sem volt mindig egyértelmű. Utasítás háromféle jogi aktus lehetett: normatív utasítás, amely szabályozás; konkrét utasítás, amely államigazgatási szabályozás, és a szolgálati parancs, amely a munkajoghoz kötődik. A konkrét utasítás jogelméleti szinten jogszabályi tartalommal nem bírt, hanem egy magatartást írt elő, például jelentéstételi kötelezettséget. „A szocialista államban a normatív utasítások az állam gazdálkodó egységei, kulturális és egyéb intézetei irányításának eszközei, s ha minőségileg nem is, mennyiségileg minden esetre elsődlegesek.”²¹

A jog fontos eleme a megismerhetősége, de a korban a számtalan megjelent tárcaközlöny beszerzése mind a szervezeteknek, mind a levéltáraknak gondot okozott. Ugyanakkor a szervezetek részére hozott állami határozatok egy része tudatos döntés alapján nem is kapott nyilvánosságot. A hivatalos lapokban közzé nem tett, 1.038/1951. (XII.9.) MT sz. határozat bevezetője tartalmazta, hogy az állami határozatok nyomtatott sajtótermékben történő közzététele azt a veszélyt hordozná magában, hogy az állami szervezetek belső ügyeiről illetéktelen személyek (a reakció képviselői) tudomást szereznének.²²

Az 1950-es évek elejétől a minisztériumok és a Levéltárak Országos Központja (LOK)²³ leveleiben foglaltak hatósági utasításnak, a kor napi nyelvezetében – helytelenül – rendeletnek, mai megfogalmazással „kvázi jogszabálynak” minősültek. A „kvázi jogszabályok” köre a jogi szakirodalom szerint viszonylag tág, lehet körlevél, rendelkezés, irányelv, közlemény, tájékoztató, állásfoglalás, hirdetmény, szabályzat, utasítás. Lényeges elemük, hogy a norma csak az adott állami szervezet tagjait kötelezi, illetve ruházza fel jogokkal. E szabályozókat a szocialista jogrendben az „állami irányítás egyéb eszközei” kategóriájába sorolták, ma a sokkal jobban körülhatárolt „normatív szervezet-szabályozó eszközök” körébe tartoznak.²⁴

Bár a „rendelet” szót alkalmazták az esetek nagy részében a LOK-ban iktatott – és utasítást tartalmazó – levelekre, ám azok jogi értelemben mégis körlevelek, utasítások voltak. Előfordult az is, mint az állami levéltárak kéziratos térképeinek nyilvántartásba vételére hozott LOK-utasítás esetén, hogy a szöveget a Levéltári Híradóban tették közzé.²⁵ A Művelődési Minisztérium Levéltári Osztálya a levéltáraknak körlevélben írt utasításokat körrendeletként definiálta még 1960-ban is, többször éltek a „körrendeletben közltem” szófordulattal.²⁶

Kállay István rendszerváltás előtt keletkezett tanulmányában így írt: „Napjainkban levéltári jogszabályokat alkot a törvényhozás (országgyűlés, elnöki tanács), a miniszter-

²¹ Szamel, 1958: 71.

²² Uo.

²³ 1950. július 30-án kihirdették a levéltárakról szóló 1950. évi 29. tvr.-et és megalakult a LOK mint a levéltárirányítás és felügyelet központi szerve. Megszűntek a megyei, városi, községi levéltárak, a káptalanok és konventek hiteles helyi levéltárai. Irataikat a megyeszékhelyeken folyamatosan kiépített közlevéltárak, 1953-tól a székhelyről elnevezett állami levéltárak vették át.

²⁴ Zódi, 2016: 36–41.

²⁵ Balázs, 1955: 271–278.

²⁶ MNL-PVL-VIII.706.e. 1960. február 24-én kelt LO körrendelet, tárgy nélkül. 151/1960. Pest és Nógrád M. Lt. ikt. sz. (87.566/1960. LO. sz.)

tanács,²⁷ a levéltárügy országos szakmai főhatósága, de ügyviteli kérdésekben maga a levéltár is.”²⁸ Bár az 1950-es években a LOK valóban szinte jogalkotóként működött, ez az 1980-as évekre már nem igaz, és a levéltárnak még ügyviteli kérdésekben sem volt jogi norma alkotásához jogosultsága.

A korban a jogszabályi hierarchia betartásának alapszabályát sokszor megsértették, több esetben előfordult, hogy a módosításra vonatkozó hierarchikus szabályokat sem tartották be, így például a Tervgazdasági Értesítő 1951. augusztus 18-i számában „tervközlemények” címszó alatt megjelent közleményben²⁹ módosították az 1.016/1951. (VI. 5.) MT határozat (4). pontját, és a dátum és aláírás nélküli „tervközlemény” előírta a rendkívüli iratsejtezés bejelentési kötelezettségét a LOK, illetve vidéken a megyei levéltárak felé. A korban a jogszabályfigyelés – a különféle jogforrások más-más közleményben, értesítőben jelentek meg – igen nagy ügyességet kívánt mind a hivataloktól, mind az állampolgároktól. Jelen esetben a Magyar Közlönyben megjelent minisztertanácsi határozatban foglalt rendelkezést a korban sem széles körben ismert Tervgazdasági Értesítőben megjelent „tervközlemény” módosította, ám erre az MT-határozat felhatalmazást nem adott és a jogszabályi hierarchia megsértését jelentette.

További kirívó példa erre az eljárásra az Igazságügyi Közlönyben 1956. szeptember 21-én megjelent „közlemény”,³⁰ amely december 31-i határnappal iratsejtezést rendelt el. Az Igazságügyi Minisztérium két főosztályvezetője aláírásával közzétett 7 pontból álló közlemény hatályon kívül helyezte az Igazságügyminisztérium saját Ügyviteli Szabályzatáról szóló 119/1955. (I.K. 16.) IM számú utasítását, amelynek számát korábban az Igazságügyi Közlönyben közzétették ugyan, de a szövegét nem.³¹ A jogalkotás egykorú folyamatában is kirívó példa, hogy egy utasítást a joghierarchiába nem tartozó „közlemény”-nyel helyeznek hatályon kívül.

A jogszabályok dzsungelében való eligazodást megnehezítette a sok titkos minősítésű jogi norma, ami az élet minden területén megjelenhetett, így például a Minisztertanács 0493/2/1953. sz., szigorúan titkos minősítésű határozata³² alapján az állami szerveknél 1953-ban június 15-től 28-ig, a földművesszövetkezeteknél június 5-től 18-ig „papírgyűjtő hetek”-et kellett rendezni.³³ A kitűzött cél szerint a hulladékpapír-begyűjtési terv teljesítéséhez 5000 tonna papírhulladék gyors összeszedésére volt szükség. A mindenre és mindenkire kiterjedő papírgyűjtő hetek természetesen már nem lehettek titkosak, de talán a korai nyilvánosságra kerülés esetén a pártvezetés attól tarthatott, hogy az ellenség elrejtje a hasznos papírhulladékot, megkárosítván a népgazdaságot.

²⁷ Magyarországon 1949 és 1957, valamint 1972 és 1990 között a kormányt minisztertanácsnak nevezték és a miniszterelnök helyett a minisztertanács elnöke volt a funkció hivatalos neve.

²⁸ Kállay, 1990: 31.

²⁹ Tervközlemények, 1951.

³⁰ 324/1956. IM 1/1. és V/1. sz. közlemény.

³¹ 119/1955. IM sz. utasítás. (Az Igazságügyi Közlönyben az utasítás szövegét nem tették közzé.)

³² MNL-OL-XIX.I.18.b. A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 0493/2/1953. sz. „szigorúan titkos” határozata a „Papírgyűjtő Hetek” szervezéséről 1953. május 22., Biz 27-47/1953. LOK. sz.

³³ Ez volt az első ilyen alkalom, bár a „papírgyűjtő” hetek mozgalma – csökkenő politikai motivációval – a hetvenes évekig tartott.

Az 1950-es években az életet számtalan jogi norma szabályozta, amelyek egymást olykor lerontották. Alacsonyabb szintű jogszabályokkal, nemegyszer minisztériumi utasításokkal rontották le a magasabb szintű jogszabály erejét. A Magyar Közlöny mellett a szakminisztériumok mindegyike tárcaközlönyöket adott ki, a teljes nyomtatott közlönyállomány a szervezeteknek sem állt rendelkezésre. A Szekszárdi Állami Levéltár egy alkalommal a szervezeti változások nyomom követhetősége érdekében kérte, hogy a LOK a tárcaközlönyöket küldje meg számára. A LOK-nak a kérelemre rávezetett válasza rövid volt: „Ha kell, kölcsönkapja.”³⁴ A szervezetek hasonló nehézségekkel küzdöttek: egy 1952 április végi ellenőrzés során rögzítette a levéltáros, hogy a járási hitelszövetkezetek nem tudnak semmit a selejtezésről, mert, bár a főhatóság selejtezési utasítása február 19-én megjelent,³⁵ a közzététel fórumaként használt Pénzügyi Közlöny a vidéki hitelszövetkezeteknek nem járt, központi utasítást pedig még nem kaptak.³⁶

Az 1956-os forradalom után a jogalkotás áttekinthetőbbé, megismerhetőbbé vált, ha a jogrend nem is változott. Az állami szervezetek iratainak védelméről és selejtezéséről szóló 45/1958. (VII. 30.) Kormányrendeletben³⁷ adott felhatalmazás alapján egymás után jelentek meg a minisztériumok kormányrendelet által előírt végrehajtási utasításai, köztük is kiemelt szerepet kapott a tanácsok és szervezetek iratainak védelméről és selejtezéséről szóló kormányelnöki utasítás.³⁸ Utóbbi jogszabály érdekessége, hogy ez az elsőként megjelent kormányelnöki utasítás, amelyet a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány elnöke, Kádár János jegyzett.³⁹ A kormányelnöki utasítás a korábbi miniszterelnöki utasítás szintjén elhelyezkedő jogszabály volt.

Levéltárügyi jogi normák 1969 után

A levéltári anyag védelméről és a levéltárakról szóló 1969. évi 27. számú tvr. (Ltvr.) hatályba lépése után,⁴⁰ az 1970-es években a levéltárak illetékességi körének meghatározása során érhető tetten legkönnyebben a jog alkalmazásának sajátos, szocialista kori felfogása. A gazdálkodó szervezetek, vállalatok levéltári illetékessége, Ltvr. szerinti szabályozása sok vitát generált. Az Ltvr. 7. § (1). bekezdése kimondta, hogy „a levéltári feladatokat illetékességi területükön az általános és a szaklevéltárak látják el”. Míg „az országos szervezetek levéltári anyagát és az egyéb országos jellegű levéltári anyagot a Magyar Országos

³⁴ MNL-OL-XIX.I.18.b. Szervezeti változásokról adott tájékoztatás, 1953. május 20., BIZ 4-42/1953.

³⁵ 17-80/1952. PM utasítás.

³⁶ MNL-PVL-VIII.706.b. Pestmegyei Közlevéltár levele a LOK-hoz a selejtezések ellenőrzése tárgyában. 1952. április 29., 864-504/1952. Lt. sz.

³⁷ 45/1958. Korm. r. A jogszabály érdekessége, hogy hatálya jócskán túlélte a rendszerváltást, csak 2004. április 30-án lett hatályon kívül helyezve.

³⁸ 1/1960. K.E. sz. utasítás.

³⁹ A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány a Népköztárság elnöki Tanácsának 1956. évi 28. határozatával jött létre, 1956. november 12-én. Lásd: Magyar Közlöny, 1953. november 12. 1. (Ténylegesen november 4-től működött.)

⁴⁰ 27/1969. tvr.

Levéltár, illetőleg az új Magyar Központi Levéltár őrzi” (8. §), addig „a tanácsi levéltár az illetékességi területén működő szervek iratait és az egyéb helyi jellegű levéltári anyagot őrzi” (9. §. /1/ bek.).

Az Ltvr. végrehajtási rendeletének⁴¹ 13. §-a az Ltvr.-től történő eltérés lehetőségét fogalmazta meg: „a levéltár gyűjtőkörét a művelődésügyi miniszter – szaklevéltár esetében a fenntartó meghallgatása után – határozza meg”. Mai jogi fogalmaink szerint közlevéltár esetében a levéltárnak van illetékességi és gyűjtőköre, az illetékességet kötelezően jogszabály határozza meg, amely lehet szervei és területi.

Az Ltvr. az országos jellegű levéltári anyag tekintetében az Új Magyar Központi Levéltár (ÚMKL)⁴² illetékességét mondta ki. A vállalatok egy része, így például a Belkereskedelmi Minisztérium felügyelete és irányítása alatt álló több mint száz vállalat mindegyike az ország egész területén gyakorolta kereskedelmi tevékenységét. Az ÚMKL sem személyi állománya, sem a korban még mindig nehézkes közlekedés miatt a vidéki székhelyű kereskedelmi vállalatok ellenőrzését nem tudta és nem kívánta ellátni. Az ÚMKL a minisztérium alá tartozó vállalatok listájának felhasználásával javaslatot készített a Levéltári Igazgatóság (LIG)⁴³ felé a kereskedelmi vállalatok illetékességének „szétosztása” érdekében. A LIG a listával „egyetértett és körlevélben az összes érdekelteket – köztük valamennyi tanácsi levéltárat – értesítette arról, mely szervek iratkezelési szabályzatainak véleményezése és egyben további gyűjtőköri feladatok elvégzése maradt a feladatuk”.⁴⁴ Mai jogrendünk alapján az ilyen intézkedés semmis volna, de akkoriban más szelek fújtak. A döntés jogszerűtlenségét még lehetett fokozni azzal, hogy míg a levéltárak körlevélben értesültek a döntésről, addig az érintett vállalatok a rájuk vonatkozó levéltári illetékességről a Kereskedelmi Értesítőből szerezhettek tudomást, amelyet a Belkereskedelmi Minisztérium Vállalatfelügyeleti és Számítástechnikai Főosztálya tett közzé.⁴⁵

Tekintve, hogy az Ltvr. egyértelműen meghatározta az ÚMKL feladatát e téren, azonnal tetten érhető a „régí beidegződés”, hiszen néhány évvel korábban még „kvázi rendeletekkel” igazgatták a levéltárügyet. A minisztérium számára nem okozott nehézséget a jogszabályi előírás átlépése, amihez a nyilvánosságot még csak nem is a tárcaközlöny, hanem egy másik közlöny biztosította. Külön érdekesség a székhely szerinti szétválasztásnál, hogy Budapest Főváros Levéltára (BFL) illetékességébe került hat kereskedelmi vállalat éppúgy maradhatott volna az ÚMKL illetékességébe, mint az ott maradó 39 vállalat.

A fővárosban működő általános levéltárak (ÚMKL, BFL, Pest Megyei Levéltár) vállalati téren történő illetékességi elhatárolását jogi normaként a 101/1975. (M.K. 3.) KM sz.

⁴¹ Az Ltvr. végrehajtási rendelete a 30/1969. Korm. r.

⁴² Az Új Magyar Központi Levéltár 1970–1992 között működött.

⁴³ 1957. április 21-én hirdették ki a levéltárügyről szóló 27. tvr.-et, melynek rendelkezése alapján megszűnt a LOK, a továbbiakban mint a Művelődési Minisztérium Levéltári Osztálya (Levéltári Igazgatóság – LIG) folytatta működését.

⁴⁴ Pálmány, 1973: 221.

⁴⁵ A Belkereskedelmi Minisztérium felügyelete alá tartozó szervek levéltári illetékessége. Kereskedelmi Értesítő, 1971. október 29. 555–558.

utasítás rendezte,⁴⁶ amely az illetékességet az Ltvr.-ben és annak végrehajtási rendeletében (Ltvr.vhr.) lévő felhatalmazás alapján állapította meg. A jogi norma betartása azonban 1981-ben ismét sérült, amikor a Művelődési Minisztérium (MM) Közgyűteményi Főosztálya 28.824/1981. VII. sz. levelében intézkedett 54 vidéki székhelyű ipari nagyvállalatnak a tanácsi levéltáraktól az ÚMKL illetékességi körébe utalásáról. Az MM Közgyűteményi Főosztály intézkedése a jogszabályi felhatalmazás figyelmen kívül hagyásával született és jogszerűtlen volt. Néhány évvel később, 1985-ben a művelődési miniszter a Szakszervezetek Levéltára kezeléséből az ÚMKL illetékességébe utalta az állami társadalombiztosítási szervek iratkezelésének felügyeletét, immár betartva a rendelkezés meghozásának szabályos útját.⁴⁷ Az illetékesség szabályozásának esete az irányítószervek jogalkalmazási gyakorlatát illetően a szocialista jogrend működésének iskolapéldája.

A jog, azon belül a levéltári jog mindig a kor körülményei által meghatározott. Ma már elképzelhetetlen volna, hogy jelentős mérvű jogügylet írásbeli szerződés nélkül kötéssék meg. A hazai, állampárti kori levéltári jogtörténetben azonban adott időszakban még nemzetközi viszonylatban is előfordulhatott, hogy az MM Levéltári Osztálya (és a Magyar Országos Levéltár – MOL) formai szerződés nélkül, szóbeli megegyezés alapján – és értelemszerűen annak a másik fél általi későbbi felhasználását sem egyeztetve/szabályozva – mikrofilmezze és adja át magyar egyházi anyakönyvek mikrofilm-másolatait a mormon egyháznak.⁴⁸ S bár a szerződés hiányára csupán egy visszaemlékezésből derült fény, de sem a mormon mikrofilmezés előzményeit kutató levéltáros, sem más nem akadt ezidáig írásos szerződés nyomára.⁴⁹

A jogalkotás szervezett mederbe terelése

Az 1980-as évekre egyre erősebb lett az igény egy tényleges jogrend irányába történő elmozdulásra. 1987-ben megszületett a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. tv. (régiJat),⁵⁰ ami több évtizedes adósságot törlesztett a jogi normák alkotása terén. Ugyanezen a néven 1982-ben már a Magyar Közlönyben megjelent egy országgyűlési határozat,⁵¹ de abban még a szocialista jogrend megújulását ünnepezték, egyben fellépést sürgettek a túlszabályozás, a sok felesleges ágazati szabály ellen, és közérthetőbb jogszabályok mellett foglaltak állást. Az országgyűlési határozat a jogszabályok kiadási rendjét, a jogszabályi hierarchia betartásának fontosságát nem említette. Ugyanakkor – ha nem is közvetlen rendelkezésként – kimondta, hogy az alapvető állampolgári jogokat és kötelezettségeket, valamint a legfontosabb társadalmi és gazdasági viszonyokat törvényi szinten kell szabályozni.

⁴⁶ 101/1975. KM sz. utasítás.

⁴⁷ 109/1985. MM sz. utasítás.

⁴⁸ Geccsényi, 1989: 62.

⁴⁹ Reisz, 2013: 111–112.

⁵⁰ A jogszabályt az Alkotmánybíróság 121/2009. (XII. 17.) AB határozatában 2010. december 31. határral megsemmisítette. A jogszabályt felváltó a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény az újJat.

⁵¹ 7/1980-85. sz. Ogy. határozat.

Az 1987-ben megalkotott régiJat végre nevesítve felsorolja a jogalkotásra felhatalmazott szerveket és az általuk alkotható jogi normákat:

„1. § (1) A jogalkotó szervek a következő jogszabályokat alkotják:

- a) az Országgyűlés törvényt,
- b) a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa (a továbbiakban: Elnöki Tanács) törvényerejű rendeletet,
- c) a Minisztertanács rendeletet,
- d) a Minisztertanács elnöke, elnökhelyettese és tagja (a továbbiakban együtt: miniszter) rendeletet,
- e) az országos hatáskörű szerv vezetésével megbízott államtitkár (a továbbiakban: államtitkár) rendelkezést,
- e) a tanács rendeletet.”

A modern jogrend egyik alapszabálya is megszületett a fent idézett jogszabály 1. § (2). bekezdésében: „E rangsornak megfelelően az alacsonyabb szintű jogszabály nem lehet ellentétes a magasabb szintű jogszabállyal.” A jogszabály az egyes jogi normák hatókörét is megállapította, így például kizárólagosan törvényben lehetett szabályozni az állampolgárok alapvető jogait és kötelezettségeit. Az Elnöki Tanács a saját vagy – ha az Országgyűlés nem ülésezett – az Országgyűlés jogkörében törvényerejű rendeletet alkotott, de az Alkotmányt nem változtathatta meg, és a törvényben rögzített, kizárólagosan törvénnyel szabályozható területekre nem alkotott törvényerejű rendeletet. A régiJat jogi normaként ismerte el a minisztertanácsi rendeletet, az államtitkári rendeletet, az államtitkári rendelkezést és a tanácsrendeletet. Egy korábban sokszor előforduló hiányosságot is orvosolni szándékoztak: a jogszabályt és végrehajtási jogszabályát egy időben kellett hatályba léptetni.

A túlbujánzó jogszabályok, főképp az alacsonyabb szintű jogi normák hatályosságának megállapítása sok gondot okozott a jogalkalmazásban, ennek megoldására a régiJat rögzítette, hogy „a jogszabály akkor veszti hatályát, ha más jogszabály hatályon kívül helyezi vagy ha a jogszabályban meghatározott határidő lejárt” (13. §). Rendelkeztek a jogszabályok közzétételének rendjéről, megalkotásuk módjáról, a jogszabálytervezetek véleményezésének menetéről, a jogalkotási eljárásról.

A régiJat fontos része a III. fejezet, amelyben az állami irányítás egyéb jogi eszközeit sorolták fel. Határozatot az Országgyűlés, az Elnöki Tanács, a Minisztertanács, a kormánybizottságok, a tanácsok és a tanácsok végrehajtó bizottságai hozhattak saját vagy az általuk irányított szervekre vonatkozóan. Utasítást a miniszter és az országos hatáskörű szerv vezetője jogszabályban meghatározott irányítási jogkörében a közvetlen irányítása alá tartozó szervek tevékenységének szabályozására hozhatott. Ebbe a körbe tartozott még a szabvány, az ármegállapítás, a statisztikai közlemény és végül a jogi iránymutatás, amely lehetett irányelv és tájékoztató.⁵²

---

⁵² 55. § (2) „Az irányelv ajánlást ad a jogszabály végrehajtásának fő irányára és módszerére. (3) A tájékoztató olyan tényt és adatot közöl, amelyet a jogszabály végrehajtásáért felelős szervnek a feladata teljesítéséhez ismernie kell.”

A korábbi évtizedek központi irányítása, a hiányzó normák helyébe bizonyos fokú önszerveződésnek kellett lépnie. Ahogy Jároli József⁵³ megállapította: „...a szakmában korábban létező kötöttségek megszűnőben vannak, a levéltárakat egyre jobban magukra hagyták.”⁵⁴ Szegőfi Anna⁵⁵ egy előadásában így fogalmazott: „Az elmúlt 50 évben központi munkautasítások formájában kaptuk meg a selejtezésekhez szükséges mintajegyzékeket.”⁵⁶ Az 1990 után következő időkben a levéltári területet irányító minisztérium tényleges szakmai irányítóként lépett fel, nem utasításokkal, vagy mint még korábban, az 1950-es években, közvetlen végrehajtandó jogi normákkal. A korábbi időszak közvetlen irányítási módszere megszűnt, a jogalkotásban az átláthatóság és a nyilvánosság elve érvényesült.

A jogalkotás napjainkban

A rendszerváltás utáni megváltozott politikai-gazdasági környezetben a levéltárak továbbra is az Ltvr. alapján végezték tevékenységüket. A kutatási szabályok alkalmatlansága és az Alkotmánybíróság kutatási tárgyban hozott döntése miatt az új szabályozás megalkotása egyre sürgetőbbé vált.⁵⁷ Az Alkotmánybíróság határozatai fontos jogforrások, s ebben az esetben egy konkrét határozat a levéltári terület törvényi szabályozásának megszületését segítette elő. A levéltárak tevékenységét törvényi szinten végül 1995-ben szabályozták a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvénnyel (Ltv.). A törvény megszületése után annak végrehajtási rendeletét sokan várták, hiszen a levéltárosok munkáját több mint két évtizeden át az Ltvr., annak végrehajtási rendelete (Ltvr.vhr.) és egy nem nyilvános MM utasítás, a Levéltárak Ügyviteli Szabályzata (LÜSZ) határozta meg.⁵⁸

Az 1995 és 2002 közötti időszakban tehát egy, az 1950-es évek végén született kormányrendelet, egy kiadásakor nem nyilvános MM utasítás (a LÜSZ) és az Ltv. előírásai szabályozták a hazai levéltárügy működését. A MOL jogszabályi felhatalmazás alapján tartott irattáros, levéltári kezelő és segédlevéltáros tanfolyamain használt jegyzet is rögzítette: „...a 45/1958.(VII.30.) Korm. rendelet és a végrehajtására kiadott tárcaszintű utasítások az 1969 előtt keletkezett iratok kezelésére és selejtezésének módjára vonat-

⁵³ Jároli József (1947–) levéltáros, történész. 1973-ban a Békés Megyei Levéltárhoz került, ahol 1979-től 1994-ig igazgatóhelyettesként dolgozott, majd a Békési Fiókleveletár vezetője lett. Innen vonult nyugdíjba 2008-ban.

⁵⁴ Pintér, 1999: 61. Jároli József hozzászólása.

⁵⁵ Szegőfi Anna (1945–2019) levéltáros, történész. 1970-ben kezdte meg levéltárosi pályáját a Szolnok Megyei Levéltárban. 1975-ben lett a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár munkatársa, ahol az illetékességi és gyűjtőterületi munkát irányította, 1992-től nyugdíjazásáig a BFL főlevéltárosa, 1997 és 2002 között a közigazgatási és vállalati iratokat őrző I. osztály főosztályvezetője.

⁵⁶ Szegőfi, 1999: 24.

⁵⁷ 34/1994. AB határozat.

⁵⁸ A LÜSZ kiadásáról a 130/1971. MM sz. utasítás rendelkezett, melléklete tartalmazta a szabályzatot, amelyet az érintettek közvetlenül kaptak meg.

kozóan ma is érvényben vannak”.⁵⁹ A levéltárak számára ez mankót adott a hiányzó Ltv. végrehajtási rendeletében foglaltak megjelenéséig, ugyanakkor a „Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány” még hatályban lévő rendeletére történő hivatkozás a szerveknél esetenként gúnyos megjegyzéseket eredményezett.⁶⁰ A Ltv. minden részlet-szabály további kifejtését az iratkezelési szabályzatokba utalta, de azok készítőinek csak a korábbi, részben vagy teljesen hatályon kívül helyezett levéltári szabályokat részletező jogszabályokra lehetett támaszkodni.

A közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről szóló 10/2002. (IV. 13.) NKÖM rendelet 2002. április 21-től lépett hatályba.⁶¹ Intézkedett a LÜSZ hatályon kívül helyezéséről,⁶² de némi anomáliaként az állami szervek iratainak védelméről szóló jogszabály még két évig hatályban maradt.⁶³ A rendelet a közlevéltárakra, kivételekkel a nyilvános magánlevéltárakra, a levéltárak fenntartóira és használóira terjedt ki, azaz az iratkezelést végző szervekre nem.⁶⁴

Az Alkotmánybíróság 121/2009. (XII. 17.) AB határozatában 2010. december 31. napjával megsemmisítette a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény egészét, mivel a régi jogszabályok rendelkezései nem voltak összhangban a rendszerváltás során módosított Alkotmányban szabályozott jogforrási rendszerrel, a fennálló alkotmányos berendezkedéssel.

A 2010-ben hatályba lépett újJAT⁶⁵ egyik fontos változtatása, hogy leszűkítette az állami irányítás egyéb jogi eszközeiként ismert jogforrási kört; csak a normatív határozat és a normatív utasítás forma maradt meg, összefoglalóan „közjogi szervezetszabályozó eszköz” néven. A korábban a minisztériumok által gyakran használt jogi iránymutatási formák (irányelv, elvi állásfoglalás, tájékoztató) megszűntek.⁶⁶ Az említett formák „ellentmondásos pseudo-jogszabályi (a kötelező erő látszatát hordozó) jellege miatt az Alkotmánybíróság ezen aktusokat nem tartotta az Alkotmánnyal (eminensen a jogállamiság elvével) összeegyeztethetőnek”.⁶⁷ A szocialista jogrend az alkotmányellenesnek minősített eszközöket, kvázi jogi normákat rendszeresen használta, sokszor a magasabb szintű jogszabályt egészítette ki velük vagy lerontotta azok rendelkezéseit. Az Alkotmánybíróság ezekkel kapcsolatban már 1992-ben a 60/1992. (XI. 17.) határozatával kimondta, hogy „a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény garanciális szabályainak mellőzésével hozott minisztériumi és egyéb központi állami szervektől származó, jogi

⁵⁹ Dóka, 1998: 236.

⁶⁰ G. Vass, 1998: 24.

⁶¹ Egy 2002-es konferencián Molnár Józsefnek, a NKÖM főosztályvezetőjének tulajdonított kijelentés alapján „a LÜSZ-t váltó 10/2002. számú NKÖM-rendelet”. Mózessy, 2002: 91.

⁶² 10/2002. NKÖM rendelet 62.§ (2). bek.

⁶³ Hatályon kívül helyezte a 105/2004. Korm. r.

⁶⁴ Az iratkezelést végző szervek iratkezelését az azóta többször módosított, a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről szóló 335/2005. Korm. r. szabályozza. A 10/2002. NKÖM rendeletet 2015-ben felváltotta a 27/2015. EMMI rendelet. Mindkét jogszabály e sorok írásakor hatályban van.

⁶⁵ 2010. évi CXXX. tv.

⁶⁶ Ua. 47. §: A jogi iránymutatások hatályukat veszítik, illetve visszavontnak minősülnek.

⁶⁷ Varsányi, 2014: 3.

iránymutatást tartalmazó leiratok, körlevelek, útmutatók, iránymutatások, állásfoglalások és egyéb informális jogértelmezések kiadása és az ezekkel való irányítás gyakorlata alkotmányellenes”. Megállapították, hogy a minisztériumok irányítási gyakorlatában használt informális irányítási eszközök, a leiratok, körlevelek, iránymutatások, útmutatók stb., bár elvben kötelező erővel nem rendelkeztek, a gyakorlatban mégis úgy viselkedtek, mintha jogi aktusok lennének. A LOK, a LIG, később a Levéltári Osztály gyakran éltek ezekkel az eszközökkel. A kiadott körlevelek stb. az esetek jelentős részében túllépték az iránymutatás határait, és ténylegesen jogi norma tartalmuk volt: „Kialakult egy olyan »formátlan jog«, amely az Alkotmány által jogalkotó hatáskörrel felruházott szervek által alkotott, kihirdetett jogszabályok elé helyezkedve gyakran lerontotta azok érvényesülését.”⁶⁸

A jogi aktusokat szabályozni kellett, a régiJat körében ezért meghatározták, hogy az állam központi szervei közül melyeknek lehet hatásköre az állami irányítás egyéb eszközei körébe tartozó jogi aktus kibocsátására, valamint hogy kik lehetnek ezeknek az aktusoknak a címzettjei és milyen jogi tartalommal és eljárásrend alapján bocsáthatók ki.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy csak a régiJat garanciális szabályainak betartásával kibocsátott jogi aktus felel meg az Alkotmány előírásainak, és kötelező érvényűnek csak a jogerős bírósági jogértelmezést kell tekinteni. Ilyen úton történt meg egy levéltári szempontból is fontos kérdés eldöntése, miszerint a Paksi Atomerőmű Zrt., a Magyar Posta Zrt., a Szerencsejáték Zrt., illetve a Fővárosi Gázművek közfeladatot lát el.⁶⁹

A Levéltári Osztály által kiadott körlevelek, értelmezések kvázi jogi norma jellege az Alkotmánybíróság határozata nyomán teljes mértékben megszűnt. A kultúráért felelős miniszter a levéltári törvényben kapott felhatalmazás alapján adhat ki rendeleti szabályozást,⁷⁰ de jogszabály jogi norma erejű értelmezésére nem jogosult. Ugyanez más közigazgatási szervek, hatóságok állásfoglalásainál, útmutatásainál is érvényes, azaz szervek, állampolgárok részére adott konzultációs válaszok nem tekinthetők jogforrásnak, normatív jelleggel, jogi erővel, illetve kötelező tartalommal nem rendelkeznek, ilyen jogértelmezésre csak a bíróság jogosult.

A kúriai jogértelmezés levéltári vonatkozású jogesetei

A bírósági jogértelmezés néhány esetben a levéltári jog területét is érintette. A jogerős bírósági jogértelmezés Alkotmánybíróság által megerősített szabálya érvényesült a Kúria Kiss László úszóedző ügyében hozott ítéletében, amelynek egyes szakaszai napjainkban is meghatározóak a levéltári kutatási szabályoknál.⁷¹ A Ltv. anonimizált kutatásra vonatkozó szabályait értelmező ítéletben – sok más mellett – megfogalmazottak szerint amennyiben „a kutatási kérelemben valamely természetes személy azonosításához

⁶⁸ 60/1992. AB határozat II.1. pontja

⁶⁹ Bővebben lásd Haraszti, 2014.

⁷⁰ Vö. például a 1995. évi LXVI. tv. 36. §-a.

⁷¹ Az ügy részleteit ld. Haraszti, 2019.

elegendő adattartalom kerül feltüntetésre, akkor [...] a személyes adatot tartalmazó levéltári anyagban – a védelmi idő fennállása alatt – az Ltv. 24. § (2) bekezdése szerinti anonimizált másolattal történő kutatás nem engedélyezhető.”⁷²

Az ítélet következő szakaszában rögzíti, hogy ha egy, csak anonimizáltan folytatható kutatás esetén „felmerül annak ésszerű lehetősége, hogy az adatkérőlapon⁷³ feltüntetett személlyel a levéltári anyag tartalma összekapcsolható, akkor az anonimizált másolatban történő kutatás nem engedélyezhető”.⁷⁴

A bírósági döntések alapján történő jogértelmezés esetén az egyik hatalmi ág, a bírói hatalom módosítja a törvényhozó hatalmi ág, az országgyűlés által hozott jogi normát, jelen esetben a levéltári törvény kutatásra vonatkozó szabályait.⁷⁵ A bírósági jogértelmezés szabálya az Alaptörvény hetedik módosítása nyomán a legmagasabb jogszabály szintjén jelent meg. Az Alaptörvény 2019. január 1-jétől hatályos 28. cikke így fogalmaz: „A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambuláját, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indoklását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.” A módosítás értelmében a bíróságnak a jogszabály-értelmezés során nemcsak a törvény szövegét, hanem a jogalkotó szándékát, célját is vizsgálnia kell, ha az alaptörvénybe vagy jogszabályba ütközés lehetősége fennáll. A módosítás indoklása hangsúlyozza, hogy a két módszer közül a jogalkotói szándék vizsgálatát kell előnyben részesíteni. A bíróságnak mindig az adott jogviszony elbírálására irányadó anyagi jogszabály szövegéből kiindulva kell a jogvitát eldönteni, az Alaptörvény 28. cikke figyelembevételével.

A bírósági jogértelmezés alakítja a jogot, beleértve a levéltári jogot is, s mindegyik a napi munkában is figyelemmel kell lenni. De vajon a bírósági jogértelmezés miképp jelenik meg a levéltárak szabályozásában? A fentebb idézett kúriai ítélet esetében két legnagyobb hazai közlevéltárunk értelmezése eltérő. A Kúria anonimizált kutatásra vonatkozó jogértelmezési előírásai alapján a Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) kutatási szabályzata előírja, hogy „kutatás anonimizált másolattal sem valósítható meg, amennyiben a kutató élő természetes személy adatait tartalmazó levéltári anyagba kér betekintést”.⁷⁶

⁷² A Kúria mint felülvizsgálati Bíróság Ktv.III.37.911/2017/8. sz., 2019. október 8-án kelt ítélete közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata tárgyában. [25]. pont.

⁷³ Helyesen kutatói kéréslap (lásd: 27/2015. EMMI rendelet 44. §).

⁷⁴ Uo. [26]. pont

⁷⁵ 1995. évi LXVI. tv. 24. § rendelkezéseiről van szó.

⁷⁶ Az MNL Kutatási Szabályzata. 3.5.2.b. pont, 2022., 7., MNL/FOIG-T/45844-1/2022. ikt. sz. (A rendelkezést a 2024. július 1-jétől hatályos Kutatási Szabályzat 3.3.5.2.1.3. pontja is átvette, MNL/FOIG-T/28133-1/2024. ikt. sz.)

A BFL kutatási szabályzata két pontban tartalmazza a Kúria ítéletét:

„II. 4. fejezet (3) A Kúria Kfv. III.37.911/2017/8. sz. ítéletében foglaltak alapján a természetes személy személyes adatot tartalmazó irata anonimizált másolatban sem adható ki a védelmi időn belül abban az esetben, ha az iratot a kutató az iratban megnevezett személy kérőlapra történő feljegyzésével és az esemény dátumának megjelölésével kéri. (4) A Kúria ítéletének megfelelően nem engedélyezhető az anonimizált másolatban történő kutatás azokban az esetekben sem, amikor felmerül annak észszerű lehetősége, hogy a kérőlapon feltüntetett személlyel a levéltári anyag tartalma összekapcsolható.”⁷⁷

A két szabályzat a bírósági jogértelmezés gyakorlati alkalmazásának kérdésére világít rá, hiszen a két szöveg nem teljesen ugyanazt a rendelkezést tartalmazza, az MNL természetes személy, azaz élő személyek adatainak kutatása tekintetében alkalmaz korlátokat, míg a BFL a védelmi időn belüli kutatásoknál írja elő a korlátozást, a Kúria ítéletét szó szerint átvéve.⁷⁸ A Kúria ítélete egy adott jogesetre épült és csak egy ponton értelmezte az Ltv.-t. A jogerős bírósági jogértelmezéstől eltérni nem lehet, minden hazai köz- és magánlevéltárnak erre figyelemmel kellene lennie. Annyi megállapítható, hogy a bírósági jogértelmezés levéltári kutatásra gyakorolt hatása jelentős, de értelmezési kérdésében a két legnagyobb közlevéltár sem egyezik, más közlevéltárak kutatási szabályzata pedig nem vesz tudomást arról.

Egy másik kúriai döntés sem tanulság nélküli. A Kúria Pfv.IV.20.112/2023/5. sz. ítélete egy közérdekű adatigénylés nyomán született.⁷⁹ Az adatigénylő felperes 2022. január 6-án elektronikus úton közérdekű adatigényléssel fordult a Miniszterelnöki Kormányirodához, amelyben a 2009 októberében tartott kormányülések időpontjait, valamint az ülésekről készült összefoglalók másolatát és mellékleteinek elektronikus úton történő megküldését kérte. A Kormányiroda a kérést elutasította az Alkotmánybíróság 32/2006. (VII. 13.) AB határozata indokolásának IV. részére hivatkozva. Álláspontjuk szerint a nyilvánosság korlátozásának célja, hogy a kormány tagjai szabadon és részletekbe menően vitázhassanak az egyes előterjesztésekről és az ülésen felmerülő politikai, gazdasági, illetve társadalmi kérdésekről. Véleményük szerint az alapjogok korlátozhatók akkor, ha legitim cél védelme más módon nem érhető el. Az elsőfokú bíróság az érvelést nem fogadta el, ítéletével kötelezte a Kormányirodát, hogy az adatkérő részére küldje meg a szóban forgó iratokat.

⁷⁷ A BFL Kutatási Szabályzata (egységes szerkezetbe foglalt szöveg, hatályos 2021. november 24-től.) 305-9/2021/BFL ikt. sz.

⁷⁸ Személyiségi joggal az érintett természetes személyek bírnak (illetve az érintett halálát követően még öt évig a Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozó), de a kutatás során figyelembe kell venni az adatvédelmi szabályok további törvényi korlátozásait. Vö. Ltv. 24. § (1) bek.

⁷⁹ A Kúria mint felülvizsgálati bíróság Pfv.IV.20.112/2023/5. sz. ítélete közérdekű adat kiadása tárgyában. Anonimizált határozat. <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok> (A letöltés ideje: 2025. május 31.)

Levéltári szempontból az elsőfokú ítélet azon megállapítása a legfontosabb, mi szerint a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény (Kit.) 7. § (3) bekezdése⁸⁰ alapján a Kormányiroda **kvázi levéltári** (kiemelés tőlem) funkciót lát el a kormányülésekről készült összefoglalók és azok mellékleteinek őrzésekor.

A „kvázi levéltári” szóösszetételt a levéltári szakirodalomban egy alkalommal sikerült fellelnem, amikor is a szerző a BM irattárát évekig kvázi levéltári kutatóhelyként jellemezte.⁸¹ Alapvetően mindkét esetben a „levéltárhoz hasonló”, „mintegy levéltári” értelemben használatos. Az Ltv. 12. § (7). bekezdése előírja, hogy a „közfeladatot ellátó szerv azoknak a nem selejtezhető iratoknak a használatát, amelyek a 22. § (1) bekezdésében meghatározott kutatási korlátozási idő eltelte után is az őrzetében vannak, a közlevéltárban lévő anyagra vonatkozó szabályok szerint köteles biztosítani”. Esetünkben azonban a 30 év még nem telt le, de ilyenkor a kutatást az iratkeletkeztető szerv saját anyagában lehetővé teheti.⁸²

A Kormányiroda indoklása alapján – az elvégzett érdekmérlegelési tesztre hivatkozva – a kérdéses esetben a nyilvánosság kizárásához fűződő közérdek jelentősebb súlyú, mint a nyilvánossághoz fűződő. Ezzel szemben a Kúria döntésében nyilvánvalóvá tette, hogy kormányülésről készült iratanyag nem selejtezhető, maradandó értékű iratnak minősül; kezelésére és megismerésére a köziratok védelméről, a minősített adat védelméről, továbbá a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló rendelkezéseket egyidejűleg kell alkalmazni. Fontos megállapítás továbbá, hogy Kormányiroda által őrzött adatok (iratok) általánosságban közérdekű adatnak minősülnek, s ez nemcsak a tevékenységre vonatkozó, hanem az ezzel összefüggésben keletkezett adatok (iratok) esetén is megállapítható. A Kormányiroda az adatok (iratok) őrzésével közfeladatot lát el, jogszabályban előírt feladatot teljesít, a Kúria egyértelműen leszögezte azt is – amit a Kormányiroda vitatott –, hogy a kiadni kért adatok közérdekű adatnak minősülnek. A Kúria határozatának konklúziója, hogy a kormány üléseinek időpontjai és a kormány üléseiről készített emlékeztetők és mellékletei közérdekű adatnak minősülnek. Amennyiben ezeket az adatokat arra jogosult személy vagy szervezet a jogszabályok által meghatározott rendben nem titkosította vagy nem tette minősített adattá, akkor ezeket az adatokat kérelemre ki kell adni. A Kúria döntése a levéltári gyakorlatban analógiaként más esetekben jól felhasználható, a kvázi levéltár fogalmával együtt.⁸³

⁸⁰ 2018. évi CXXV. tv. 7. § (3). bek.: „Az ülésről készült összefoglaló eredeti példányát és mellékleteit a Miniszterelnöki Kormányiroda őrzi. Az ülésről készült dokumentáció anyaga nem selejtezhető, maradandó értékű iratnak minősül; kezelésére és megismerésére a köziratok védelméről, a minősített adat védelméről, továbbá a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló rendelkezéseket kell alkalmazni.”

⁸¹ Kovács T., 2011: 72.

⁸² A rendszerváltás utáni kormányülések jegyzőkönyvei, összefoglalói és mellékletei e sorok írásakor 1990–2005-ig találhatók meg az MNL Országos Levéltárban, 97,68 ifm terjedelemben MNL-OL-XIX-A-127-a jelzet alatt.

⁸³ A kormányülések minél részletesebb dokumentáltsága levéltári szempontból jelentős, de míg pl. a Horthy-korszak minisztertanácsi jegyzőkönyvei szó szerint rögzítették az elhangzottakat, addig ma már a kormányülésekről hangfelvétel sem készül, csupán egy összefoglaló. Bővebben lásd: Majtényi László et al., 2019: 3–13.

Végezetül egy harmadik jogeset, amelynek során a Kúria ítélete további érdekességeket és municiót nyújt a levéltári munka napi gyakorlatához. A Pfv.IV.20.495/2019/4. sz. ítélet esetében a per tárgyát a személyes adatok törölhetősége képezte.⁸⁴ A GDPR⁸⁵ hatályba léptével sok esetben felmerült a szervek részéről a személyes adatok törlésének lehetősége (pl. az életrajzok esetében), esetenként még az iktatási állományból is. A GDPR archiválási célú kivételének alkalmazásával ez a kérdéskör, bár nem konfliktusok nélkül, de kezelhető.

Az elsőfokú bíróság ítéletében arra kötelezte az alperest, hogy a „...polgármester 2016. szeptember 29-én kelt LXVI-7441/2016. iktatószámú levelében és ... a polgármester 2017. április hónapban kelt LXVI-15/2017. iktatószámú levelében és annak mellékleteiben a felperesre vonatkozó, és az alperes kezelésében lévő személyes adatait a következők szerint törölje”, azaz iktatott levelek tartalmának részleges törlését rendelte el.

A Kúria megállapította, hogy mindazon személyes adatok, amelyek kezelését törvény rendeli el, az érintett kérésére sem törölhetőek. A törölni kért személyes adatok másik csoportját egy fegyelmi eljárás körében keletkezett és rögzített személyes adatok jelentették, amely adatokat az alperes a fegyelmi eljárást követően is jogszerűen kezelte. A Kúria ítéletében a pontos hivatkozás felfedi az anonimizálást, ugyanis egyértelmű, hogy az ítéletben hivatkozott ügyvédi levéltár az Ügyvédi Kamara levéltára. Fontos megállapítást tett a Kúria akkor, amikor egyértelműen leszögezte, hogy az ügyvédi levéltár „működésére alkalmazni szükséges a levéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXV. törvény (Ltv.) 4. és 5. §-át is, a levéltári anyagot pedig a szabályosan lefolytatott selejtezési eljárást, illetve hiteles másolat készítési eljárást kivéve megsemmisíteni nem szabad. A fegyelmi eljárás befejezését követően az alperes a fegyelmi eredményétől függetlenül törvényi felhatalmazás alapján kötelező jelleggel kezeli a felperes adatait, azok törlésére jogszabályi lehetőség nincs.”

Ritka pillanat, amikor valamely jogszolgáltatási szerv, kivált a Kúria a Ltv. 4. §-át idézi, amely alapján „az irattári anyaggal rendelkező szervek kötelesek a szervesen összetartozó iratai egységének, illetve eredeti rendjének megőrzéséről, valamint a tulajdonukban vagy birtokukban maradáno értékű iratok megővására gondoskodni”. Ez az általános rendelkezés nagyon fontos, de sok iratpusztulás (pusztítás) történt már, amely során nem voltak tekintettel erre a szakaszra.

A Ltv. 5. § (1) bekezdése alapján köziratot – a törvényben meghatározott kivételektől eltekintve – tilos megsemmisíteni. A Kúria döntése megerősítette, hogy a jogszabályi rendelkezések alapján az Ügyvédi Kamara által lefolytatott fegyelmi eljárás iratanyaga olyan köziratnak minősül, amelyet a Kamara az általa működtetett országos levéltárban őriz és amelynek megőrzéséről köteles gondoskodni, megsemmisítése pedig – a szabályos selejtezési eljárás kivételével – tilos.

⁸⁴ A Kúria mint felülvizsgáló bíróság ítélete személyes adatok törlése tárgyában. Anonimizált határozat. <https://eakta.birosag.hu/anonimizalt-hatarozatok> (A letöltés ideje: 2025. május 31.)

⁸⁵ A Európai Parlament és a Tanács 2016. április 27-i (EU) 2016/679. rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet). <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1600679.eup>

A Kúria döntése nem hivatkozik a GDPR archiválási célú kivétellel kapcsolatos rendelkezéseire, a hazai jogrendből is levezeti ugyanazt az elvet. Leszögezi ugyan, hogy az ügyvédi kamara köztestület, amely önállóan vagy más szakmai kamarával együtt országos levéltárat működtet és tart fenn, mégis az ügyvédi levéltár jogi helyzete nem egyértelmű; magának a levéltárnak a fogalma sem, hiszen a Magyar Ügyvédi Kamara honlapján az intézményt önmaguk „levéltárnak nem minősülő ügyvédi levéltár”-ként definiálják, ami nem veszi figyelembe a Kúria évek óta hatályos döntését.⁸⁶ Véleményem szerint a levéltár létrehozását megalapozó jogszabály is egyértelműen fogalmaz, hiszen köztestületként definiálja a Magyar Ügyvédi Kamarát, amelynek előírja országos illetékességű levéltár, ügyvédi levéltár működtetési és fenntartási kötelezettségét.⁸⁷ A köztestületi levéltár, így az ügyvédi levéltár is a Ltv. 14. §(1) bek.-e alapján a közlevéltár fogalmába tartozó kell legyen.

A levéltárak napi munkájában a kúriai jogértelmező döntéseknek jelentős haszna lehet, hiszen a szervekkel kapcsolatos jogvitákhoz fontos munícióiul szolgálhatnak mint a jogalkalmazói jogértelmezés kötelező forrásai.

Levéltári források és szakirodalom

MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

XIX.18.b = Levéltárak Országos Központja iratai. TÜK iratok

MNL GYMSVSL = Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Vármegye Soproni Levéltára

XIV.44. = Sümeghy Dezső vármegyei főlevéltáros iratai

MNL PVL = Magyar Nemzeti Levéltár Pest Vármegyei Levéltára

VIII.706.b. = Pest Megyei Levéltár ügyviteli iratai. Általános iratok

VIII.706.e. = Pest Megyei Levéltár ügyviteli iratai. Gyűjtemények, nyilvántartások

Balázs, 1955 = Balázs Péter: Az állami levéltárainkban lévő térképek nyilvántartásba vétele. Levéltári Híradó, 1955. 3–4. sz., 271–278.

Balázs, 1993 = Balázs Péter: A levéltárügy rendezéséről szóló 1947. évi XXI. tc. útja Sopron vármegye 1935. évi kezdeményezésétől az 1947. évi kihirdetésig. Levéltári Közlemények, 1993. 1–2. sz. 39–75.

Eckhart, 1946 = Eckhart Ferenc: Magyar állam és jogtörténet. Bp., 1946.

Gecsényi, 1989 = Gecsényi Lajos: Arcok a magyar levéltárakból: beszélgetés Borsa Ivánnal. Levéltári Szemle, 1989. 3. sz. 58–66.

Haraszi, 2014 = Haraszi Viktor: Gyűjtőterületi szubjektív – a gyűjtőterület egyes kérdései egy városi levéltár szemszögéből. Levéltári Szemle, 2014. 2. sz., 13–30.

---

⁸⁶ <https://www.xn--mk-xka.hu/leveltar> (A letöltés időpontja: 2025. június 4.) A szöveg az ügyvédi levéltárral kapcsolatos szabályzatmódosításokról szóló 11/2019. (X. 14.) MÜK szabályzat 3.A.1. pontjának szövegével megegyezik.

⁸⁷ 2017. évi LXXVIII. tv. 155. § (1) és (2) bek. g. pont.

- Haraszi, 2019 = Haraszi Viktor: Adatvédelem és nyilvánosság – ismét A levéltári kutatás jogi szabályozásának szakítópóbjája: a Kiss-ügy. *Levéltári Szemle*, 2019. 3. sz. 57–81.
- Jakab, 1877 = Jakab Elek: A levéltárakról tekintettel a magyar államlevéltár-ügyre. Bp., 1877.
- Kállay, 1990 = Kállay István: A levéltárak a törvényalkotás tükrében. Fejezetek Pest megye történetéből. *Tanulmányok Pest Megye Múltjából* 7. Bp., 1990. 31–42.
- Kovács T., 2011 = Kovács Tamás: Átmentett vagy megmentett légió? A magyar állambiztonság metamorfózisához. 1989–1990. *Levéltári Közlemények*, 2011. 1. sz., 61–75.
- Lakos, 2006 = Lakos János: A Magyar Országos Levéltár története. Bp., 2006.
- Majtényi et al. = Majtényi László – Zsugyó Virág – Fleck Zoltán – Lázár Domokos: Kormányulések nyomok nélkül. *Mozgó Világ*, 2019. 9. sz., 3–13.
- Mózyessy, 2002 = Mózyessy Gergely: A MELTE konferenciája Kalocsán. *Levéltári Szemle*, 2002. 3. sz. 91.
- Pálmány, 1973 = Pálmány Béla: Iratkezelési szabályzatok a belkereskedelmi vállalatoknál. *Levéltári Szemle*, 1973. 2. sz. 210–226.
- Pintér, 1999 = Pintér Ilona: A Magyar Levéltárosok Egyesületének Országos Vándorgyűlése, Kecskemét, 1999. augusztus 23–26., *Levéltári Szemle*, 1999. 3. sz. 60–69.
- Reisz, 2013 = Reisz T. Csaba: Felekezetek közreműködése az egyházi anyakönyvek levéltári mikrofilmzésében a „mormon akció” idején. in.: Amikor „fellazult tételben fogalmazódott meg a világ”. *Magyarország a hatvanas években*. Bp., 2013. 110–130.
- Szamel, 1958 = Szamel Lajos: A jogforrások. Bp., 1958.
- Tilk, 2005 = Tilk Péter: A jogszabályok megismerhetősége. *Magyar Jog*, 2005. 7.sz. 418–424.
- Varsányi, 2014 = Varsányi Benedek: A régi és az új jogalkotási törvény összehasonlítása. *MTA Law Working Papers - A Jogtudományi Intézet műhelytanulmányai* 2014/55., 1–16.
- Veres, 1967 = Veres Miklós: Az Archivum Regni története, 1765–1874. *Levéltári Közlemények*, 1967. 1. sz. 31–67.
- Zódi, 2016 = Zódi Zsolt: Másodlagos jogforrások I. Állami és nem állami kvázi jogszabályok. Szerk.: Szabó Miklós – Vinnai Edina – Zódi Zsolt, Miskolci Egyetem Állam- és Miskolc, 2016. *Jogi doktrína. Előadásvázlatok I.* (1–6. előadások) (kézirat gyanánt) 1–48.

Hivatkozott jogszabályok

1868. évi III. tc. = 1868. évi III. törvénycikk a törvények kihirdetéséről. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=86800003.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D28> (A letöltés időpontja: 2025. május 31.)

1886. évi XXI. tc. = 1886. évi XXI. törvénycikk a törvényhatóságokról. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=88600021.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D32> (A leoltés ideje: 2025. május 31.)
1893. évi IV. tc. = 1893. évi IV. törvénycikk az állami tisztviselők, altisztek és szolgák illetményeinek szabályozásáról, és a megyei törvényhatóságok állami javadalmazásának felemeléséről. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=89300004.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D33> (A letöltés időpontja: 2025. május 31.)
1947. évi XXI. tc. = 1947. évi XXI. törvénycikk a levéltárügy rendezéséről. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=94700021.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D42> (A letöltés időpontja: 2025. május 31.)
1954. évi X. tv. = 1954. évi X. törvény a tanácsokról. Magyar Közlöny 73. sz., 1954. szeptember 25. 536 – 554.
1987. évi XI. tv. = 1987. évi XI. törvény a jogalkotásról. Magyar Közlöny 65. sz. 1987. december 29., 1624 – 1640.
1995. évi LXVI. tv. = 1995. évi LXVI. törvény a köziratokról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről. Magyar Közlöny 56. sz. 1995. június 30., 3018 – 3025.
2010. évi CXXX. tv. = 2010. évi CXXX. törvény a jogalkotásról. Magyar Közlöny 181. sz., 2010. november 29., 26060–26076.
2017. évi LXXVIII. tv. = 2017. évi LXXVIII. törvény az ügyvédi tevékenységről. Magyar Közlöny 95. sz., 2017 június 21. 9048–9116.
2018. évi CXXV. tv. = 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról. Magyar Közlöny 208. sz., 2018. december 21., 35913 – 36038.
- 29/1950. tvr. = 1950. évi 29. törvényerejű rendelet a levéltárakról. Magyar Közlöny 128-129. sz., 1950. július 30. 946–952.
- 27/1969. tvr. = 1969. évi 27. törvényerejű rendelet a levéltári anyag védelméről és a levéltárakról. Magyar Közlöny, 1969. szeptember 2. 680–682.
- 45/1958. Korm. r. = Az állami szervek iratainak védelméről és selejtezéséről szóló 45/1958. (VII. 30.) Kormányrendelet. Magyar Közlöny, 1958. július 30. 509–511.
- 30/1969. Korm. r. = A levéltári anyag védelméről és a levéltárakról szóló 1969. évi 27. számú tvr. végrehajtásáról szóló 30/1969. (IX.2.) Kormányrendelet. Magyar Közlöny, 1969. szeptember 2. 684–689
- 105/2004. Korm. r. = 105/2004. (IV. 27.) Kormányrendelet egyes jogszabályok hatályon kívül helyezéséről. Magyar Közlöny, 2004. 57. sz., 5799.
- 335/2005. (XII.29.) Korm. r. = 335/2005. (XII.29.) Kormány. rendelet a közfeladatot ellátó szervek iratkezelésének általános követelményeiről. Magyar Közlöny, 2005. december 29. 12408 – 12419.
- 124.000/1902. BM sz. körrendelet = az Ügyviteli Szabályzatok kibocsátása tárgyában hozott 124.000/1902. BM számú körrendelet. Belügyi Közlöny, 1902. november 10. 431–435.

- 125.000/1902. BM. sz. rendelet = a belügyminiszter vármegyei ügyviteli szabályzatról (VÜSZ) szóló 1902. évi 125.000. számú rendelete. Magyarországi rendeletek tára, 1902. Bp., 1902. 1230–1361
- 1.610-26/1950. (VIII. 8.) VKM sz. rendelet = 1.610-26/1950. (VIII. 8.) VKM sz. rendelet a levéltárakról szóló 1950. évi 29. számú törvényerejű rendelet végrehajtása tárgyában. Magyar Közlöny 135. sz., 1950. augusztus 8., 1047–1050.
- 10/2002.(IV.13.) NKÖM rendelet = 10/2002. (IV.13.) NKÖM rendelet a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről. Magyar Közlöny 2002. április 13. 3282 – 3297.
- 27/2015. (V.27.) EMMI rendelet = 27/2015. (V.27.) EMMI rendelet a közlevéltárak és a nyilvános magánlevéltárak tevékenységével összefüggő szakmai követelményekről. Magyar Közlöny 2015. május 27. 6521 – 6539.
- 17-80/1952. PM sz. utasítás = 17-80/1952. PM utasítás a közületi szervek (vállalatok) iratainak selejtezéséről és megőrzéséről kibocsátott 185/1951 (X. 23.) MT sz. rendelet végrehajtásáról. Pénzügyi Közlöny, 1952. február 19., 152–158.
- 119/1955. IM sz. utasítás = Az igazságügyminiszter 119/1955. (I.K. 16.) IM számú utasítása az Igazságügyminisztérium Ügyviteli Szabályzatáról. Igazságügyi Közlöny, 1955. 16. sz. 91.
- 1/1960. K.E. sz. utasítás = A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány Elnökének 1/1960. (T.K. 10) K.E. számú utasítása a tanácsok és szerveik iratainak védelméről és selejtezéséről. Tanácsok Közlönye, 1960. február 12.
- 130/1971. MM sz. utasítás = A művelődésügyi miniszter 130/1971. (M. K. 10.) MM számú utasítása a Levéltárak Ügyviteli Szabályzatának kiadásáról. Művelődésügyi Közlöny, 1971. május 20. 115.
- 101/1975. KM sz. utasítás = 101/1975. (M.K. 3.) KM számú utasítás a fővárosban működő általános levéltárak illetékességi körének szabályozásáról. Művelődésügyi Közlöny, 1975. február 6. 79–80.
- 109/1985. (M.K. 12.) MM sz. utasítás = 109/1985. (M.K. 12.) MM számú utasítás az általános levéltárak illetékességi körének módosításáról. Művelődési Közlöny. 1985. július 4. 528.
- 7/1980-85. sz. Ogy. határozat = Az Országgyűlés 7/1980-85. számú határozata a jogalkotásról. Magyar Közlöny, 1982. április 2. 245–246.
- 324/1956. IM 1/1. és V/l. sz. közlemény = 324/1956. (I.K. 18.) IM 1/1. és V/l. számú közlemény a selejtezésről és a hulladékpapír beszolgáltatásáról. Igazságügyi Közlöny, 1956. 18. sz. 153.
- Tervközlemények, 1951 = Tervközlemények – A rendkívüli iratselejtezéssel kapcsolatban. Tervgazdasági Értesítő, 1951. augusztus 18. 990.
- 60/1992. AB határozat = 60/1992. (XI. 17.) AB jogi iránymutatás alkotmányosságának utólagos vizsgálatára irányuló indítvány alapján hozott határozata. <https://njt.hu/jogszabaly/1992-60-30-75> (A letöltés időpontja: 2025. május 31.)

34/1994. AB határozat = 34/1994. (VI. 24.) AB határozat a levéltári anyag védelméről és a levéltárakról szóló 1969. évi 27. tvr., a tvr. végrehajtása tárgyában meghozott 30/1969. (IX. 2.) Korm. rendelet, a 130/1971. (MK 10.) MM utasítással kiadott Levéltárak Ügyviteli Szabályzata, a közgyűjteményekben folytatható kutatások egyes kérdéseiről szóló 118/1989. (XI. 22.) MT rendelet, valamint az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1987. évi 5. tvr. és a végrehajtása tárgyában kiadott 17/1987. (VI. 9.) MT rendelet alkotmányellenességének utólagos vizsgálatára irányuló indítvány tárgyában. <https://njt.hu/jogszabaly/1994-34-30-75> (A letöltés időpontja: 2025. május 31.)